

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 2 ТА КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 1
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НАПРН УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

**ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПРИВАТНОПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ НАБУТТЯ,
ПЕРЕДАЧІ, ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ
СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ТА СІМЕЙНИХ
ПРАВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ В УКРАЇНІ**

Науково-практична конференція,
присвячена пам'яті професора Ч. Н. Азімова
16 грудня 2022, Україна, Харків

Збірник матеріалів

Дніпро
ФОП Середняк Т.К.
2022

проживання: Постанова Кабінету міністрів України № 422 від 31.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.12.2022).

4. Про затвердження форм щодо житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання: Наказ державного комітету України з питань житлово-комунального господарства № 98 від 14.05.2004 р., зареєстр. в Міністерстві юстиції України 02.06.2004 р. за № 688/9287, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-04#Text> (дата звернення: 06.12.2022).

5. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України № 3038-VI від 17.02.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 06.12.2022).

Науковий керівник: Галянтич Микола Костянтинович, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу проблем приватного права НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г.Бурчака НАПрН України.

Бондаренко Катерина Сергіївна,
*аспірантка кафедри цивільного права №1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ФУНКЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНОГО (ГАРАНТІЙНОГО) ПЛАТЕЖУ ЯК ВИДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

У наукових працях вітчизняних та іноземних вчених зокрема, А.Ю. Бабаскіна, А.Г. Бобкова, Б.М. Гонгала, А.Г. Карапетова, О.В. Латинцева, І.І. Пучковської, Ю.О. Серебрякова та інших щодо правової природи забезпечувального (гарантійного) платежу створене відповідне теоретичне підґрунтя. Вищезазначені дослідники вбачають в гарантійному платежі риси способів забезпечення виконання зобов'язання, що сприяє думці про

закріплення його серед поименованих видів забезпечення виконання зобов'язання в ст. 546 ЦК України. Так згідно Концепції оновлення Цивільного кодексу України забезпечувальний платіж передбачає перерахування боржником кредиторю на момент укладення договору певної грошової суми, яка буде використана кредитором у разі порушення боржником забезпеченого в такий спосіб договору. За рахунок забезпечувального платежу кредитор зможе отримати виконання за порушенням боржником зобов'язанням, відшкодувати завдані порушенням збитки та стягнути неустойку без звернення до суду [1].

В науковій літературі дослідниками підкреслюється перш за все забезпечувальна функція цього правового інструменту, зокрема зазначається, що завдяки гарантійному платежу можливе передання боржником кредиторіві певної грошової суми для задоволення вимог останнього на випадок порушення боржником взятих на себе грошових (у першу чергу) обов'язків за укладеним договором [2, с. 349].

Цивільному обороту інших країн світу юридична конструкція забезпечувального платежу відома. Наприклад в США вона застосовується під назвою забезпечувальний депозит (security deposit), в Казахстані - гарантійний внесок тощо.

В Україні на законодавчому рівні гарантійний платіж ще не знайшов свого закріплення. У правозастосовній же практиці забезпечувальний механізм гарантійного платежу використовується. Це стало можливим після того, як Верховним Судом України було висловлено правову позицію щодо неможливості застосування завдатку з огляду на виконання останнім платіжної функції, для забезпечення виконання сторонами попереднього договору [2, с. 350-351].

Особливістю забезпечувального платежу є те, що він, встановлюючись на випадок можливого порушення договору, надає змогу кредиторіві отримати узгоджену сторонами суму щедо порушення забезпеченого зобов'язання.

Порівнюючи забезпечувальний платіж із завдатком слід вказати, що завдатком забезпечується виконання лише грошових договірних зобов'язань. При цьому сам завдаток може виражатися не лише в грошовій формі, а й може бути виданий боржником кредиторіві

у формі рухомого майна (ч. 1 ст. 570 ЦК України). Грошовий забезпечувальний платіж також не може забезпечувати негрошові обов'язки в зобов'язанні, тому що їх виконання не може бути замінено на грошове надання. Наприклад, не можна забезпечувальний платіж зарахувати в рахунок не виконаного обов'язку щодо передачі речі, передачі результату робіт [3, с.156]. При цьому грошовий платіж може існувати лише в формі грошової суми.

Важливо відмітити, що правові наслідки невиконання або неналежного виконання зобов'язання, забезпеченого завдатком, покладаються як на кредитора, так і на боржника. На відміну від завдатку, забезпечувальний платіж створює гарантію несправності тільки боржника. Заходи відповідальності стосовно особи, якій передається забезпечувальний платіж, не застосовуються.

Стосовно виконуваних функцій слід зазначити, що завдатку властива платіжна, посвідчувальна та забезпечувальна функції. Втрата завдатком навіть однієї з перелічених вище функцій позбавляє його властивості завдатку. Гарантійному платежу таке різнобарв'я функцій не властиве, він застосовується кредитором з метою відновлення майнової сфери останнього, не виступаючи засобом покарання боржника.

Як ми бачимо, за функціональною спрямованістю та за метою забезпечувальний платіж та завдаток не є тотожними. Предмет забезпечувального платежу вужчий, ніж завдатку, в якості якого, окрім грошей, може виступати майно. Також забезпечувальний платіж, на відміну від завдатку, не має штрафного механізму. Отже, зміст зобов'язання із забезпечувального платежу вужчий ніж зміст зобов'язання із завдатку [3, с. 157]. Таким чином, забезпечувальний платіж не можна ототожнювати з завдатком, або сприймати його у якості різновиду завдатку.

Заслугує на увагу схожість забезпечувального (гарантійного) платежу з іншими майновими видами забезпечення, зокрема, заставою з огляду на тотожність правових наслідків належного виконання основного зобов'язання та порушення зобов'язання, забезпеченого заставою або забезпечувальним платежем [4, с. 157]. Це зумовлено їх сутністю, яка полягає у резервуванні кредитором певного майна чи коштів, за рахунок яких

він одержує задоволення у разі невиконання боржником зобов'язання.

При цьому на відміну від застави, грошові кошти забезпечувального платежу одразу, ще до порушення зобов'язання, передаються кредиторі внаслідок чого у останнього відсутня потреба у вчиненні дій, пов'язаних зі зверненням стягнення на предмет застави, що робить забезпечувальний платіж більш привабливим для кредитора у порівнянні із заставою. Також сплата забезпечувального платежу фактично забезпечує оперативне відшкодування збитків кредитора [5, с. 272].

Відмінністю неустойки від забезпечувального платежу є те, що неустойка підлягає сплаті у разі порушення боржником основного зобов'язання, а сплата забезпечувального платежу відбувається ще до порушення основного зобов'язання.

Забезпечувальний платіж має власну правову природу, характерні ознаки видів забезпечення, достатню тривалу юридичну практику застосування у ряді зарубіжних країн, у зв'язку з чим заслуговує на статус нового майнового способу забезпечення виконання зобов'язання в оновленому ЦК України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім “АртЕк”. 2020. 128 с.
2. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань: монографія. Харків: Право, 2017. 472 с.
3. Канзафарова І. С., Федорко М. С. Забезпечувальний (гарантійний) платіж як непоіменований спосіб забезпечення виконання зобов'язання. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 154–161.
4. Бобкова, А. Г.; Серебрякова, Ю. О. Щодо гарантійного платежу як способу забезпечення виконання договорів оренди. *Правничий часопис Донецького університету*, 2013, №1 С. 79-85.
5. Бабаскін А.Ю. Забезпечувальний платіж як спосіб забезпечення виконання зобов'язань. *Правова держава*. 2019. Вип. 30. С. 268–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2019_30_32

***Науковий керівник:** Пучковська Ірина Йосипівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Лаленков Сергій Михайлович,
*аспірант 1 курсу аспірантури
кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ЩОДО ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВОЕННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

24 лютого 2022 року Указом Президента України було введено військовий стан [1]. В Україні триває повномасштабна війна, лунають постріли. Це дуже важкий для нашої Батьківщини час, але життя йде далі, народжуються діти, люди одружуються.

Державна реєстрація шлюбу в Україні регулюється Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», статтею 14 [4, ст.14], якою передбачено низку правил та Главою 4 Сімейного кодексу України [2, Гл.4]. 7 березня 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 23 «Деякі питання щодо державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану» (надалі- Постанова), якою установив на період воєнного стану проведення державної реєстрації шлюбу з урахуванням деяких особливостей [5].

При ознайомленні з особливостями реєстрації шлюбу під час воєнного стану, які зазначені в Постанові [5], на мій погляд, допущені прогалини правового регулювання деяких обов'язків, які покладені на органи державної реєстрації актів цивільного стану та передбачені Главою 4 Сімейного кодексу України [2, Гл.4]. Тобто органи державної реєстрації актів цивільного стану позбавлені можливості виконати обов'язки, які передбачені ст. 29 Сімейного кодексу України [2, ст. 29]. Ознайомлення наречених з їхніми правами та обов'язками, за ч.1 якої орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами та обов'язками як майбутніх